

พุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการทางการเมืองในสังคมไทย*

Buddhist Governance and Political Management in Thai Society

¹พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง), ²สุทัศน์ ประทุมแก้ว และ ³ณัฐธนาถ ศรีเลิศ

¹Phra Silasak Sumato (Buntong), ²Suthat Pratoomkaew and ³Natthanart Srilert

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา

²วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

¹Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus, Thailand.

²Sisaket Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College, Thailand.

²Corresponding Author's Email: suthatpar.b@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา พุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการทางการเมืองในสังคมไทย พบว่าการบริหารจัดการทางการเมืองที่มีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการบริหารประเทศไทยอย่างมาก เช่น ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางการเมือง และการเป็นอยู่ของประชาชน บริบททางการเมืองกลายเป็นรัฐประหารที่ยังวนเวียนอยู่ในสังคมไทย เนื่องจากสาเหตุความขัดแย้งมาจากการแก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์ระหว่าง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายราชการกับฝ่ายนักการเมือง ผู้ที่แย่งอำนาจมาครอบครองได้จะใช้อำนาจเพื่อจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรให้แก่ตนและพวกพ้อง ดำรงอุดมการณ์ที่ผิดหลักการบริหารประเทศ จึงทำให้การบริหารจัดการทางการเมืองขาดเสถียรภาพทางการเมือง การปกครอง เนื่องจากการขาดหลักการบริหารจัดการที่ดี คือ การขาดหลักธรรมาภิบาล เช่น (1) ขาดหลักนิติธรรม คือ การมีระเบียบและข้อบังคับชัดเจน (2) ขาดหลักธรรม คือ ดำเนินงานไม่เป็นธรรม ไม่อยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรม (3) ขาดหลักความโปร่งใส คือ การบริหารจัดการไม่เปิดเผยต่อสาธารณชน (4) ขาดหลักการมีส่วนร่วม คือ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (5) ขาดหลักความรับผิดชอบ คือ ปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถและไม่รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และ (6) ขาดหลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรที่ไม่จำกัด ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลคุ้มค่าแก่ส่วนรวม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การเมือง; หลักพุทธธรรมาภิบาล; สังคมไทย

Abstract

This academic article aims to study the relationship between Buddhist governance and political management in Thai society. It has been found that political governance, characterized by coup d'états, from May 22, 2014, to the present, has had significant impacts on Thailand's administration. These impacts include economic repercussions, political

*Received August 7, 2021; Revised September 15, 2021; Accepted March 14, 2022

instability, and the well-being of the population. The political context has transformed into a cycle of coups d'état that persists in Thai society. The root cause of the conflicts arises from power struggles and competing interests between two factions: the government and the politicians. Those who successfully seize power utilize it to allocate benefits and resources to themselves and their allies, disregarding the principles of good governance. Consequently, political governance lacks stability and effective administration due to the absence of fundamental principles, namely (1) the lack of legal morality, which entails clear regulations and codes of conduct, (2) the lack of moral integrity, as actions are not carried out with fairness based on moral and ethical principles, (3) the lack of transparency, as management practices are not disclosed to the public, (4) the lack of participation, as opportunities for public involvement and relevant organizations are not provided in decision-making processes, (5) the lack of accountability, as duties are not fulfilled to their fullest potential, and responsibility for the outcomes of one's actions is not taken, and (6) the lack of efficiency, as resource allocation is unlimited, inefficient, and fails to yield valuable results for the collective.

Keywords: Management; Politics; Buddhist Governance; Thai Society

บทนำ

การทำรัฐประหารหลายครั้งในอดีตตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา อาจไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากนัก แต่ถ้ามองการทำรัฐประหารในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการทำรัฐประหารในปี 2557 พบว่า ส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นานาชาติต่างกำหนดกติกาให้ประเทศต่างๆ ยอมรับ เพื่อให้เข้ากับหลักสากล และจะมองที่การพัฒนาของประเทศนั้นๆ เป็นหลัก หากประเทศใดที่มีการพัฒนาทางการเมืองย้อนหลัง ก็ยากที่จะเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก ผลกระทบต่างๆ จึงมีค่อนข้างมาก วัฒนธรรมการเมืองแบบอำนาจนิยมและอิสระนิยมเป็นปัจจัยให้เกิดการรัฐประหาร ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม จึงไม่มีการต่อต้านด้วยพลังมวลชนที่เป็นรูปธรรม แต่ถ้าหากการรัฐประหารนั้นกลุ่มทหารผู้ยึดอำนาจจะสถาปนาตัวเองเป็นอำนาจรัฐเอง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอิสระนิยมก็จะเกิดขึ้นในสังคมไทย จะมีการเรียกร้องให้เข้าสู่การเลือกตั้ง และเมื่อถึงช่วงหนึ่งเสรีภาพมากขึ้นก็จะนำไปสู่ความยุ่งเหยิงทางการเมือง และเป็นหน้าต่างแห่งโอกาสในการเข้าแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งแต่ละยุคมีรูปแบบการรัฐประหารที่แตกต่างกันตามเงื่อนไขของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่ในภาพรวมแล้วลักษณะที่ร่วมกันของการรัฐประหารในประเทศไทย คือ การแย่งชิงอำนาจของชนชั้นนำไทย ใช้กำลังทางทหารเข้ายึดสถานที่สำคัญเชิงสัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ผู้นำทางทหารไม่ศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือควบคุมรัฐสภา ปราศจากการต่อต้านที่รุนแรงจากประชาชน ตัวแบบการรัฐประหารกับการเมืองไทยนั้น ขึ้นอยู่กับการรักษาสมดุลอำนาจ คือ กลุ่มพลังเก่า กลุ่มพลังใหม่ และกลุ่มพลังภายนอก (ทุนนิยมโลก) โดยหากเกิดความไม่สมดุลอำนาจขึ้น โดยใช้วาทกรรมเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในการเข้าช่วงชิงในพื้นที่สังคมอุดมการณ์ แต่กลุ่มพลังที่จะได้ครองอำนาจนำ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มพลังภายนอก อันหมายถึง กลุ่มทุนนิยมโลกนั่นเอง ดังนั้น กลุ่มพลังภายนอกจึงเป็นกลุ่มพลังชี้ขาดการครองอำนาจนำรัฐอย่างแท้จริง (Chaovaluksakul and Prachayakul, 2018)

การบริหารจัดการทางการเมืองจึงมีอาจขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศได้ เนื่องจากสังคมไทยยึดหลักธรรมนี้มาปกครองบ้านเมืองให้เกิดความสันติสุขของสังคม หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักการที่เหมาะสมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และแนวทางการพัฒนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี และส่งเสริมความเป็นธรรมให้กับทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาความยากจน ฯลฯ เป็นต้น การปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักการที่ต้องควบคุมทั้งเชิงความคิดและเชิงกระบวนการจึงจะสามารถนำมาควบคุมความประพฤติของประชาชน องค์กรภาคเอกชน ภาครัฐ และฝ่ายปกครองได้ การปกครองที่ดีจึงต้องทำให้ประชาชนเข้าใจคุณค่าของหลักการปกครองที่ดี และในเชิงกระบวนการจะต้องเน้นความเป็นระบบ กฎระเบียบ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใสเชิงระบบ ธรรมาภิบาลจึงถูกอธิบายและประยุกต์ใช้ไปตามความเชื่อ ปรัชญากระบวนการทัศน์ ความเชื่อพื้นฐานในจิตใจของมนุษย์ทุกคน แตกต่างกันไปตามเพศ วัย สิ่งแวดล้อม การศึกษาอบรม และการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคล (Phrakhru Ophassarathikhun (Chatree asapho) et al. 2021)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีแรงจูงใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการทางการเมืองในสังคมไทย เนื่องจากการบริหารจัดการทางการเมืองในปัจจุบันส่งผลให้การบริหารประเทศของรัฐบาลขาดเสถียรภาพ เศรษฐกิจซบเซา ประชาชนเดือดร้อน หลักพุทธธรรมาภิบาล จึงเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างมากที่ผู้บริหารควรนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศ ซึ่งหลักธรรมนี้ประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ 6 ประการ คือ (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักการมีส่วนร่วม (5) หลักสำนึกรับผิดชอบ และ (6) หลักความคุ้มค่า นอกจากการนำหลักธรรมนี้มาบริหารประเทศแล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใสมักได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจจากต่างประเทศ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชนทั่วไป ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและ ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ทำให้การบริหารจัดการเกิดคุณค่าต่อองค์กร ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรในหน่วยงาน 3 ด้าน คือ (1) ด้านการครองตน (2) ด้านการครองคน และ (3) ด้านการครองงาน จนเกิดองค์ความรู้และความเข้าใจโดยไม่มีอคติต่อผู้ร่วมงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเป็นธรรม หลักการบริหารนี้มีได้มุ่งหวังกำไรหรือการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างประโยชน์ ความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเมตตาต่อกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์กรหรือประเทศที่ดีได้ในอนาคต ถึงแม้ว่า การทำรัฐประหารจะมีผลต่อการปกครองทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนก็ตาม หากการได้ผู้นำด้วยการรัฐประหารการปกครองบ้านเมืองก็จะตกอยู่ท่ามกลางความหวาดกลัว แต่หากรัฐประหารแล้วได้ผู้นำที่ดีมาปกครองบ้านเมือง โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมาภิบาลมาปกครอง การเป็นอยู่ของประชาชนก็จะมีแต่ความสันติสุขสืบไป

การรัฐประหารที่มีผลต่อการปกครองทางการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม โดยลักษณะพื้นฐานของคนไทยแล้วมักจะใช้เสรีภาพจนเกินขอบเขต ซึ่งเมื่ออิสระเสรีภาพทางการเมืองของไทยเกิดขึ้นอย่างเต็มที่แล้ว คนไทยยังถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ตนเอง จึงเกิดการยอมรับอำนาจ เมื่อลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นในระบบการเมืองก็จะทำให้ตกเป็นเครื่องมือของชนชั้นนำที่แย่งชิงอำนาจกันโดยใช้ชนชั้นล่างเป็นเครื่องมือ ผ่านทางระบบอุปถัมภ์

ท้ายที่สุดก็นำไปสู่ความยุ่งเหยิงทางการเมือง ความเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมที่แฝงอยู่ในตัวของคนไทย ด้วยต้องการให้เหตุการณ์ทางการเมืองไทยกลับเข้าสู่ความสงบ คนไทยจะเรียกร้องให้กลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเมืองออกมาแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะโดยวิธีการใดก็ตาม คนไทยสามารถยอมรับได้แม้จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพลง ซึ่งการรัฐประหาร คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาลโดยไม่เป็นไปตามกติกาหรือข้อกำหนด ในรัฐธรรมนูญและการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งมีลักษณะของการใช้จริงหรือชู้ว่าจะใช้จริงก็ตาม ส่วน “การปฏิวัติ” คือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง (Bamrungsuk, 2015)

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยจะเคลื่อนไหวไปมาระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเสรีนิยม เห็นได้ชัดเจนว่า การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ผ่านมา ประชาชนไม่ได้ออกมาต่อต้านจนสามารถก่อรูปเป็นพลังได้อย่างเป็นรูปธรรม ตรงกันข้าม เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลพลเรือนที่มาจากทางเลือกตั้งตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย ไม่สามารถรักษาความชอบธรรมทางการเมืองได้ เช่น มีการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการอย่างกว้างขวาง มีการเล่นพรรคเล่นพวกจนละเลยกฎหมายบ้านเมือง มีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของตัวเองและพวกพ้อง จนระบบการเมืองเกิดความอ่อนแอ จะเกิดการออกมาชุมนุมต่อต้านจนเป็นพลังมวลชนเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ เมื่ออำนาจรัฐพยายามรักษาสถานะเดิมด้วยวิธีการต่างๆ จนนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง เกิดการจลาจลจนนำไปสู่เงื่อนไขที่ทหารต้องออกมาแทรกแซงทางการเมืองโดยการทำการรัฐประหาร ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คนไทยกลับชื่นชมอำนาจของทหารมากกว่าที่จะรวมกันต่อสู้กับอำนาจเผด็จการนั้น การรัฐประหาร คือ การแย่งชิงอำนาจกันระหว่างขุนนางฝ่ายปกครองและกษัตริย์ซึ่งเป็นพันธมิตรกับขุนนางฝ่ายชำนาญการนั้น มิได้ไปเกี่ยวพันถึงประชาชน (Eawsriwong, 2006)

จากเหตุผลการเข้าแทรกแซงอำนาจของทหารไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาด้วย เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นนำไทยทั้งทหารและพลเรือนเป็นแบบอำนาจนิยม เมื่อพิจารณาเห็นว่าการเมืองการปกครองตามระบบประชาธิปไตยไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เกิดความวุ่นวายเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ทหารมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจเข้ามาจัดการกับสภาวะการณ์เช่นนั้น โดยไม่มีความเชื่อเรื่องการแก้ไขปัญหาทางการเมืองตามกลไกการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือไม่เชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามแนวทางของตะวันตก คือ สิ่งที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมการเมืองไทย การรัฐประหารในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เกิดจากการแย่งชิงอำนาจที่เป็นกลุ่มพลังเก่ากับกลุ่มพลังใหม่ หากกลุ่มพลังใดได้ครอบครองอำนาจปกครอง โดยใช้ยุทธวิธีสนับสนุนกลุ่มปัญญาชน จัดตั้ง (Organic Intellectuals) ขึ้นมาคัดค้าน โต้แย้งกลุ่มที่ครองอำนาจอยู่ โดยการตอบโต้ด้วยแนวอุดมการณ์วัฒนธรรม เพื่อแย่งชิงพื้นที่สังคมอุดมการณ์ หรือที่เรียกว่า “War of Movement” และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ จึงใช้ “วาทกรรม” เช่น วาทกรรมเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน เผด็จการรัฐสภา แทรกแซงองค์กรอิสระหรือสมัยรัฐจารีต ก็เรื่องผู้ปกครองมีสติวิปลาส เป็นต้น (Chaovaluksakul and Prachayakul, 2018)

จะเห็นได้ว่า การรัฐประหารที่มีผลต่อการปกครองทางการเมืองในภาวะที่การเมืองเกิดความไม่สงบ หรือในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเมืองน่าจะเกิดจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้ 1) สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศเกิดความไม่สงบ มีความขัดแย้งทางการเมือง เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชน มีปัญหาทางเศรษฐกิจ การทุจริต คอร์รัปชัน และปัญหาสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง 2) เกิดการรวมกลุ่มชุมนุมเพื่อกดดันการแก้ปัญหาของรัฐบาลจนกลายเป็นสถานการณ์ความรุนแรง 3) ความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันการเมือง เช่น เกิดความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองของรัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมืองขาด

เจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนได้รับผลเสีย เมื่อประชาชนได้รับผลกระทบมากก็อาจจะเรียกร้องต่อต้านหรือกดดันรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ ก่อให้เกิดการทำสงครามแย่งชิง ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงการเริ่มทำสงครามทางการเมือง ก็คือ ระบบเศรษฐกิจ เพราะต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก อาจจะได้รับผลกระทบจากทุนนิยมโลกได้ เช่น การกีดกันการค้า ฯลฯ ดังนั้น หลายครั้งในการทำรัฐประหารในเมืองไทยจะต้องได้รับการสนับสนุนจากพลังภายนอกจึงจะสามารถ “ครองอำนาจ” ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ทั้งนั้น การจะขึ้นครองอำนาจเพื่อการบริหารจัดการประเทศนั้น นักการเมืองจะล้มสิ่งนี้ได้ไม่ได้เลย นั่นก็คือ หลักการบริหารจัดการประเทศที่ดีของรัฐบาล

หลักการบริหารจัดการประเทศที่ดีของรัฐบาล

การบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ความหมายเชิงพฤติกรรม คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (Phramaha Paitoon Pantanonto, 2007) เป็นการดำเนินงานตามลำดับขั้น อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น (Poonsit, 1998) เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (Kitjarak, 1999) เนื่องจากการบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำจะต้องมีภาวะของความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leadership) มีบริหารงานชัดเจน และตรงไปตรงมา

ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะมีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำ (Phrakhru Opasonthakit (Sakda Saengthong) and Sajja, 2014) เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด และแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (Phra Thammakosajarn (Prayoon Thammachitto), 2006) ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร และเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร ประสานความร่วมมือกันของบุคคลในองค์กร เพื่อให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายของวิสัยทัศน์ที่วางไว้ (Covey, 1999) นอกจากนี้ในการบริหารงานจะต้องมีความยุติธรรมที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการไหลเวียนอย่างเสรีของข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวข้องจะต้องสามารถเข้าถึงสถาบัน กระบวนการ และข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง ทั้งนี้การได้รับข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ต้องมีความเพียงพอต่อการทำความเข้าใจ (Pholwattana, 2014)

ในการบริหารงาน ถ้าผู้นำหรือผู้บริหารยึดเอาหลักธรรมในศาสนาของตนมาเป็นเครื่องวัดค่าของคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ย่อมก่อให้เกิดผลดีอย่างยิ่ง ต่อองค์การหรือองค์กรนั้นๆ (Saengnimnuan, 2009) การใช้วาจาจึงเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานที่ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติงานในองค์กรของตนเองให้เกิดความเรียบร้อย ประสพผลสำเร็จอย่างที่เราคาดหวังไว้ และได้รับการยอมรับจากองค์กรอื่นๆ หรือผู้บังคับบัญชาในระดับสูง ขึ้นไป จากหลักการบริหารจัดการที่กล่าวมา พระพุทธศาสนาถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการบริการองค์กรทั้งทางโลกและธรรม โดยเฉพาะพุทธโอวาทที่พระพุทธองค์ประทานแก่เหล่าพระอริยสาวกรุ่นแรกนั้น เป็นบทยืนยันอันชัดเจนในการบริหารจัดการ พระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าพระอริยสาวกดำเนินการเผยแผ่พุทธธรรม ให้แพร่หลายในสังคมอินเดีย ซึ่งได้รับการยอมรับและเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในชมพูทวีป หลังจากที่ พระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพาน พระอริยสาวกได้สานต่อพุทธปณิธานช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมา จวบจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นพระราชาอุปถัมภ์ในการทำตติยสังคายนา

และได้ส่งสมณทูตไป เผยแผ่พระพุทธศาสนายังนานาประเทศ จำนวน 9 สาย เฉพาะสายที่ 8 โดยการนำของ พระโสณเถระและ พระอุตตรเถระ ได้นำพระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย, พม่า และ มอญ) ใน พ.ศ. 218 (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2012) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาวิถีชีวิตของคนไทยก็ผูกพันกับพระพุทธศาสนาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน นับว่าการสืบทอดพระพุทธศาสนาที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพระสงฆ์โดยตรง ที่ต้องศึกษาเล่าเรียนประพฤติปฏิบัติจนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วสั่งสอนอบรมพุทธศาสนิกชนตามสมควรสืบไป

ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจผู้ใต้บังคับบัญชา มีธรรมะสำหรับ ผู้บริหาร คือ มีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำ (Maneerattanalerdvanid and Mungmeesup, 2019) ตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร (Kaewponthong, Chotikavatchagul, Klaydesh and Phra Soontorn Chamkorn, 2018)

การบริหาร เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรมาประกอบเป็นกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหาร ดังนี้

- การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ
- การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ
- การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน
- การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน
- การบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตาม

วัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง จัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (Phuphaiboon, 1999)

การบริหารเป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (Phokanit, 2019) เป็นศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ให้ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก (Thongin, 2004) การบริหารเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับบุคคลอื่น (Roald, 1997) เป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ การแนะแนว และการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กรและยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ การสื่อสาร การวางแผน และการจัดการ (Chapman, 1995)

การบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ ใช้วัสดุอุปกรณ์ และใช้เงินทุนในการดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่นช่วยในการดำเนินงานให้โครงการหรือองค์กรก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้จากภาวะผู้นำ ด้วยหลักการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ในการบริหารทั่วไปต้องอาศัยขั้นตอนในการกำหนดแนวความคิด การวางแผนนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการต่างๆ นั้น มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด จึงต้องอาศัยหลักการบริหารงาน ส่วนการจัดการนั้นจะเน้นไปในเรื่องการปฏิบัติการตามนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่องานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ ถ้าพิจารณา

การบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหาร แต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎี ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (Kaewkoon, 2018) การบริหารจัดการจะต้องเดินตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่ทำให้การบริหารจัดการองค์การหรือประเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคม

จะเห็นได้ว่า พุทธธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลกเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลักพุทธธรรมาภิบาลเป็นระบบการบริหารจัดการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร มีการประสานระหว่างบุคลากร และผู้บังคับบัญชา มีการเปิดเผยการดำเนินงานด้านการบริหารแบบเบ็ดเสร็จด้วยหลักธรรมาภิบาล คือ การนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการโดยการประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล คือ หลักในการบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 หลัก ได้แก่ (1) หลักประสิทธิผล (2) หลักประสิทธิภาพ (3) หลักการตอบสนอง (4) หลักการรับผิดชอบ (5) หลักความโปร่งใส (6) หลักการมีส่วนร่วม (7) หลักการกระจายอำนาจ (8) หลักนิติธรรม (9) หลักความเสมอภาค และ (10) หลักการมุ่งฉันทามติ (Intasena and Srima, 2017) อันเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อผลประโยชน์ให้กับคนทุกระดับ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ในเรื่องการเปิดเผย ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัดสินใจ พุทธธรรมาภิบาล จะทำให้สังคมมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม จริยธรรม และทางเศรษฐกิจ มีสมรรถนะ มีความโปร่งใส อยู่ร่วมกันด้วยความสุขและความเอื้ออาทรต่อกัน

ธรรมาภิบาล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง จะต้องเกิดขึ้นในองค์กรราชการ ซึ่งเป็นศูนย์การบริการ ภาครัฐ อันเป็นหน่วยงานที่ต้องบริการประชาชนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม หากกลไกของรัฐสามารถเดินได้อย่างถูกต้องบริสุทธิ์ยุติธรรมและโปร่งใส ก็จะทำให้ประชาชนได้รับการดูแล หรือได้รับการบริการที่ดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในส่วนรวมอย่างแท้จริง (Teepirat, 2002) ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญและนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กร เพื่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชน โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลด การควบคุม การกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจะถูกรตรวจสอบต่อแนวทางการใช้อำนาจ ในการดำเนินงาน ธรรมาภิบาลเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถ โดยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ปราศจากการคอร์รัปชัน มีการดำเนินงานสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ลดกฎระเบียบที่มากจนเกินไป มีการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส มีกฎ กติกา มารยาทในการบริหารงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐหรือองค์กร นอกจากจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ ยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบโดยมีประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร (Royal Irrigation Department, 2009)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถบรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นหลักของความรับผิดชอบต่อ โปร่งใส และประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ ตลอดจนช่วยกำกับทิศทางการพัฒนาให้ เอื้อประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (Rattraikaew, 2006) นอกจากนี้ยังเป็นหลักการบริหารที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และสร้างความ เป็นธรรมในสังคม รวมทั้งทำให้การบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม (Office of the Public Sector Development Commission, 2009)

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการคิดสำหรับการบริหารจัดการที่ดีเพื่อเป็นการรับรองว่า ในองค์กรจะไม่มี การฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อยประสิทธิภาพในการบริหารงาน เช่น ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาก็คือ สิ่งที่รับรอง ว่าสถานศึกษาไม่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อยประสิทธิภาพในการพัฒนา แต่เป็นการประกันว่า การบริหาร จัดการจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพและตรวจสอบได้ (Wattanachai, 1999) ธรรมาภิบาล เป็นกลไกในการ ดำเนินงานทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยดำเนินการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ อันนำไปสู่ การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข (Khongkhun, 2008)

การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนา คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Phanngam, 2018) และการเมืองในการบริหารราชการ แผ่นดินให้มีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีโปร่งใสยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผล ให้การพัฒนาประเทศชาติเป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ (Phothikun, 2017)

การบริหารจัดการแบบพุทธธรรมาภิบาลจึงต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาค ส่วนในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่มีได้เป็น ลายลักษณ์อักษร เช่น กฎเกณฑ์ทางธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และศีลธรรมด้วย (Posri and Chantuk, 2016)

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ยึดหลักความรับผิดชอบต่อหลักการกระจาย อำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพ หลักความโปร่งใส หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักความเสมอภาค หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต เนื่องจาก หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานที่มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรม ความสุจริต ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อ ความคุ้มค่า สามารถตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และ ยังช่วยในการจัดระเบียบให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการทางการเมือง

การบริหารจัดการภาครัฐเป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่เป็น การบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย หลายประเทศในโลกกำลังดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักการ นี้ และมีการยอมรับในแนวทางการทำงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยมากขึ้น มีการให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง เช่น ความสนใจของสาธารณชน กระบวนการบริหารหรือการปกครอง และการเป็นพลเมืองตาม ระบอบประชาธิปไตย ข้าราชการมีการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะใหม่ในการพัฒนานโยบายและปฏิบัติตาม

นโยบาย มีการรับรู้ มีการเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีของการเป็นพลเมืองมากขึ้น (Phrakhrupalad Prawit Warathummo, 2021)

หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีเพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ และร่วมกันรับผิดชอบแก้ปัญหา เพื่อนำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 ที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ดังนั้น หลักธรรมที่ชื่อว่า พุทธธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทางการเมือง จึงเป็นปทัสถาน ค่านิยม และกติกาในการแข่งขันที่การจัดการภาครัฐจะได้รับ การจัดการทางการเมืองด้วยรูปแบบที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ครอบคลุมอย่างทั่วถึงและรับผิดชอบต่อรายงานต่อสาธารณะ ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน สร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจในสังคม โดยการแสดงข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การรายงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม และการบริหารงานสาธารณะที่มีคุณภาพและเสมอภาค กล่าวคือ หลักธรรมาภิบาลที่ทุกส่วนราชการต้องยึดถือปฏิบัติ นั้น มี 6 ประการ คือ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และ 6. หลักความคุ้มค่า (Prime Minister's Office, 1999)

จะเห็นได้ว่า หลักพุทธธรรมาภิบาล ก็คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการให้ถูกต้องตามทำนอง คล่องธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารการจัดการที่ดี สามารถนำมาใช้ได้ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารนี้มีความหมายรวมถึงศีลธรรม จริยธรรม และความถูกต้องตามทำนองครองธรรม ที่บุคคลควรนำไปปฏิบัติ ธรรมาภิบาลมีพื้นฐานการดำเนินการอยู่บนกรอบของกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการระบุงการลงโทษที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ได้ จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาระบบการปกครองเพื่อป้องกันการลอบโซษที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ได้ จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาระบบการปกครองเพื่อป้องกันการละเมิด หรือการมีระบบกฎหมายที่ดีจะส่งเสริมการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล

สรุป

จากการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น จะเห็นว่า การบริหารจัดการทางการเมืองที่มีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ส่งผลกระทบต่อการบริหารประเทศไทยอย่างมาก เช่น ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางการเมือง และการเป็นอยู่ของประชาชน สังคมไทยได้พบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยมีการเจริญเติบโตขึ้นในแง่ของการมีรายได้ที่น้อยลง มีการพัฒนาประเทศที่ล่าช้า ผู้นำประเทศขาดภาวะความเป็นผู้นำ จึงก่อให้เกิดการแตกสลายของชุมชนทั้งในเมืองและชนบท การแตกสลายนี้ทำให้ชุมชนที่อยู่ระดับล่างของประเทศอ่อนแอ ขาดแรงยึดเหนี่ยวเผชิญปัญหาและตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างไม่เท่าเทียมกัน ในระยะที่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ แนวทางการรื้อฟื้นและสร้างวัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ได้เป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างพลังบวกให้กับชุมชนที่ผิด มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบ เมื่อเป็นเช่นนี้ การบริหารองค์กรใดก็ตาม หากปราศจากการบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้ว การบริหารนั้นถือว่าล้มเหลว

การนำเอาหลักพุทธธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการบริหารประเทศ จัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองประเทศ พุทธธรรมาภิบาล จึงนับเป็นกระแสที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน ให้ความสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กร หลักธรรมาภิบาล

ประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้ยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธา และเชื่อมั่น ในองค์กรนั้นๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการ ร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผล ดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ หากประชาชนจะมีความไว้วางใจข้าราชการ ข้าราชการต้องมีคุณธรรม มีเมตตา มีสมรรถนะ และมีพฤติกรรมสม่ำเสมอ

ดังนั้น พุทธธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการทางการเมืองในสังคมไทย จึงเป็นสิ่งที่ดีในการนำเอา หลักธรรมาภิบาลเข้ามาบริหารจัดการ ทำให้การรัฐประหารในสังคมไทยอาจเกิดขึ้นน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้นเลย ในอนาคตข้างหน้า

References

- Bamrungsuk, S. (2015). *Sena Thipattai: The Coup and Thai Politics*. Bangkok: Matichon.
- Chaovaluksakul, S., & Prachayakul, Y. (2018). Coups and Thai Politics. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 1(3), 17-34.
- Chapman, E.N. (1995). *Supervisor Survival Kit*. (2nd ed.). California: Science Research Associates Inc.
- Covey, F. (1999). *The Four Roles Leadership*. USA: Franklin Covey.
- Eawsriwong, N. (2006). *Thai Politics in the Reign of King Narai*. Bangkok: Matichon.
- Intasena, N., & Srirama, K. (2017). Factors Influencing the Achievement in the Performance of the Officers of Buddhism Office 17 Northern Provinces of Thailand. *Ganesha Journal*, 13(1), 163-175.
- Kaewkoon, S. (2018). Modern Organization Management with Modern Management. *Mahachula Academic Journal*, 5(Special Edition), 197-208.
- Kaewponthong, J., Chotikavatchagul, S., Klaydesh, P., & Phra Soontorn Chamkorn, (2018). Community Management for Sustainability. *Dhammathas Academic Journal*, 18(1), 263-273.
- Khongkhun, M. (2008). *School Administration Behavior According to the Principles of Good Governance of the School Director under Pattaya City*. (Master's Thesis). Burapha University. Chon Buri.
- Kitjarak, T. (1999). *Educational Administration Teaching Documents*. Phetchabun: Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat Institute.
- Maneerattanalerdvanid, S., & Mungmeesup, N. (2019). Administrators' Emotional Intelligence Affecting Effectiveness of Communication in School under Office of Ratchaburi Educational Service Area 1. *Journal of Social Science Research*, 10(2), 99-112.
- Office of the Civil Service Commission. (2001). *Handbook on Building a Good Governance System for Public Affairs and Society According to the Rules of the Prime Minister's Office on Building a Good Management System for City and Society*. Bangkok: Civil Service Office.

- Phanngam, P. (2018). Administration According to Good Governance of the Wang Sai Sub-district, Administrative Organization Wang Neur District, Lampang Province. *Mahamakut Graduate School Journal*, 16(1), 229-247.
- Phokanit, K. (2019). Application of Sufficiency Economy Philosophy to the Management of Organic Agricultural Community Enterprise in Chaiyaphum Province. *Academic and Research Journal Northeastern University*, 9(1), 50-56.
- Pholwattana, L. (2014). Good Governance for University Administration. *Journal of Educational Administration Burapha University*, 8(2), 16-27.
- Phothikun, A. (2017). Good Governance of Local Administrative Organization, Amphor Mueng, Samutsakorn Province. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(1), 97-109.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2012). *Buddhism in ASEAN*. (6th ed.) Printing. Bangkok: Thammasapha Printing House.
- Phra Thammakosajarn (Prayoon Thammachitto). (2006). *Buddhist Method of Administration*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Phrakhru Opasonthakit (Sakda Saengthong), & Sajja, K. (2014). Leadership in the 21st Century in Buddhist Perspective. *Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU*, 1(2), 135-144.
- Phrakhru Ophassarathikhun (Chatree Asapho) et al. (2021). The Buddhist Good Governance and Philosophy of Moderate Postmodernism. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(4), 1444-1454.
- Phrakhrupalad Prawit Warathummo et al. (2021). The Acceptation of Good Governance Principles to Public Management. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(4), 35-47.
- Phramaha Paitoon Pantanonto. (2007). *Administration Thai Sangha*. Bangkok: Sripatum University.
- Phuphaiboon, S. (1999). *Organization and Management*. (2nd ed). Bangkok: Font Protection.
- Posri, B., & Chantuk, Y. (2016). Management to Emphasize to Produce of School to Professional Labor in Vocational. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 216-229.
- Prime Minister's Office (1999). *Regulations of the Office of the Prime Minister on the Construction of a Good Public and Social Affairs Administration, 1999*. Bangkok: Cabinet Press and the Government Gazette.
- Rattraikaew, T. (2006). *Assessment of Management According to the Principles of Good Governance of Schools in Nakhon Sawan Province*. (Master's Thesis). Nakhon Sawan Rajabhat University. Nakhon Sawan.
- Royal Irrigation Department. (2013). *Good Governance and Irrigation Management in Perspectives of Service Providers, Fiscal Year 2013*. Bangkok: Policy Analysis Group, Planning Division, Royal Irrigation Department.

- Saengnimnuan, S. (2009). *Leadership and Good Governance in the Administration of Local Government Organizations*. Nonthaburi: King Prajadhipok's Institute.
- Teepirat, C. (2002). *Various Perspectives, Experiences, Development Documents for Civil Servants*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Thongin, T. (2004). *Basic Knowledge of Public Administration*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wattanachai, K. (2003). *Good Governance and Roles of the Basic Education Institutions Committee*. Office of the National Education Commission. Bangkok: Fine Print.